

พุทธวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของ เทศบาลนครนครราชสีมา

BUDDHIST METHODS TO STRENGTHEN DEMOCRATIC CITIZENSHIP AMONG THE PUBLIC
SECTOR OF NAKHON RATCHASIMA MUNICIPALITY

พระครูพิพัฒน์สังฆพิสุทธิ์, อภิวัฒน์ จำตา และรฤทธิ์ เขียนโคกกรวด

Phrakhruphiphutsangkaphisut, Apiwat Jata and Rarit Khiankhokruad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phraplatphaiwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เสนอพุทธวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีดังนี้ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณทำโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.809 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักอีกจำนวน 9 รูปหรือคน ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. พุทธวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาพฤติกรรมและจิตใจ 1) ทาน การให้การแบ่งปัน เสียสละ ประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2) ปิยวาจา การพูดดีต่อกันให้เกิดความสามัคคี เปิดใจกว้างในการรับฟังความเห็นที่แตกต่างด้วยถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติกัน 3) อตถจริยา การช่วยเหลือกัน ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีในท้องถิ่น และ 4) สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอภายใต้มาตรฐานจริยธรรมที่เท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research aims to 1) study the level of democratic citizenship promotion among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality, 2) compare public opinion on democratic citizenship promotion among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality categorized by personal factors, and 3) propose Buddhist methods for promoting democratic citizenship among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality. This research employed a mixed-methods approach. Quantitative data was collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.809 from a sample of 400 people. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation F-test, one-way ANOVA, and in-depth interviews with 9 key informants. The research findings revealed that: 1. The overall level of democratic citizenship promotion among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality was high ($\bar{X} = 3.92$). 2. Comparing public opinion on democratic citizenship promotion among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality, there were no significant overall differences in opinions among people based on gender, age, education level, occupation, and monthly income. Therefore, the initial hypothesis is rejected. 3. The Buddhist methods for fostering democratic citizenship among the public sector in Nakhon Ratchasima Municipality were found to be tools for refining behavior and mindset through: 1) Dana (giving), sharing, and sacrificing personal gain for the common good; 2) Piyavaca (kind speech), speaking kindly to each other to create unity, and being open-minded in listening to differing opinions with polite and respectful language; 3) Atthacariya (helping each other), which helps create an atmosphere of unity in the locality; and 4) Samanattata (consistency), being consistent and continuously performing one's duties under equal ethical standards.

Keywords: Citizenship; Democracy; Bases of Sympathy

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแค่มีรัฐธรรมนูญ แต่ประชาชนต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตย ด้วย กล่าวคือ สมาชิกของสังคมต้องใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา ประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกาและเยอรมนี ได้จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนกลายเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นๆ ในปัจจุบัน การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยทั่วโลก (เลิสพร อุดมพงษ์, 2557) สังคมไทยในอดีตนั้นมีความผูกพันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักสงบ อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา วัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไป คนไทยให้ความสำคัญกับวัตถุและเทคโนโลยีที่มาจากภายนอกมากขึ้น เกิดความเสื่อมทางด้านศีลธรรมอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งยิ่งเพิ่มความเสี่ยงรุนแรง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้สังคมไทยกลับมามีความสุขคือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตย ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม การสร้างพลเมืองที่ดีไม่ใช่แค่ทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่เท่านั้น แต่ต้องสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มากกว่าการมุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องสร้างพลเมืองที่ดีที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งทุกสังคมทุกประเทศมีจุดประสงค์เดียวกัน หากสังคมไทยมีประชาชนที่เป็นพลเมืองที่ดีและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยก็จะส่งผลให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน (มงคลกิตติ์ โวหารเสาวภาคย์ และชลธิชา จิรภักพวงศ์, 2569)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่ประชาชนทุกคนมีส่วนในการปกครองประเทศ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ จำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนในการปกครองตนเอง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น การแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เป็นสังคมประชาธิปไตย การสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นมีหลักพื้นฐานอยู่สามประการ คือ 1) การเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากัน 2) การเคารพกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และ 3) การรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม หากประชาชนเข้าใจในหลักพื้นฐานดังกล่าว จะสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

ในเทศบาลนครนครราชสีมา มีปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาในด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่ผ่านการปลุกระดม การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเสรีหรือแบบสมัครใจจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือมีความเป็นพลเมืองมาก่อน การเป็นศูนย์กลางของการบริหาร การค้า การศึกษา และบริการสาธารณะ ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและเข้าถึงข้อมูลมากกว่าที่อื่น การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงในชุมชนนี้ เมื่อพิจารณาบริบทความเป็นพลเมืองร่วมกับสภาพของสังคมในพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา ที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานวิถีชีวิตของประชาชน จะช่วยทำให้เกิดความสมดุลและเพิ่มสติปัญญาในการพิจารณาปัญหาอุปสรรคความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่ภาคประชาชน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่คาดหวัง ซึ่งตรงกับหลักสังคหวัตถุ 4 (อง.จตุกก. (ไทย) 23/4/3.) ที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการสงเคราะห์และผูกใจคน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การ

ปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ทาน การให้และแบ่งปัน 2) ปิยวาจา การพูดดีเพื่อสร้างความสามัคคี 3) อตถจริยา การช่วยเหลือกัน 4) สมานัตตตา การมีความสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่ภาคประชาชนให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการประยุกต์พุทธวิธีที่เน้นการสงเคราะห์ การสื่อสารอย่างสันติ การลงมือทำเพื่อส่วนรวม และการวางตัวอย่างเท่าเทียม ซึ่งสามารถสร้างพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ในเทศบาลนครนครราชสีมา มีทั้งหมดจำนวน 112,885 คน

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตร (Yamane, T., 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทศบาลนครนครราชสีมา มีเขตพื้นที่ จำนวน 4 เขต สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เขตที่ 1 เขตที่ 2 เขตที่ 3 และเขตที่ 4 จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนประชากรของแต่ละพื้นที่ จนได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (เรียงลำดับจากน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด) จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป เมื่อนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวมอยู่ที่ 0.809

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรง รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบออนไลน์ จำนวน 400 คน ภายหลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างอิสระตามแนวคิดของตนเอง การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานวันเวลา สถานที่ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกข้อมูลและขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง พร้อมทั้งรับรองการเก็บข้อมูลเป็นความลับตามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statics)

ผลการวิจัย

1. ระดับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตัดสินใจเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาได้แก่ ด้านการเคารพกฎกติกา ($\bar{X} = 4.00$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{X} = 3.93$)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม

สมมติฐานการวิจัยที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	F-test	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา	0.582**	0.559		✓
2	อายุ		1.205**	0.306		✓
3	ระดับการศึกษา		0.283**	0.753		✓
4	อาชีพ		0.923**	0.466		✓
5	รายได้ต่อเดือน		0.894**	0.467		✓

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. พุทธวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาพฤติกรรมและจิตใจ 1) ทาน การให้การแบ่งปัน โดยอาศัยการรู้จักแบ่งปันและเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2) ปิยวาจา การพูดดีต่อกันให้เกิดความสามัคคี เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยลดความเห็นแก่ตัวและเปิดใจกว้างในการรับฟังความเห็นที่แตกต่างด้วยถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติกัน 3) อตถจริยา การช่วยเหลือกัน ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีในท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อกันย่อมนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และ 4) สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอภายใต้มาตรฐานจริยธรรมที่เท่าเทียมกัน ความเข้มแข็งจากหลักธรรมช่วยส่งผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการตัดสินใจเลือกตั้ง รองลงมา

คือ ด้านการเคารพกฎกติกา และด้านที่น้อยที่สุด ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองที่ชัดเจนผ่านการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มีส่วนร่วมได้ง่ายที่สุด ขณะที่การเคารพกฎกติกาก็อยู่ในเกณฑ์ดีเนื่องจากมีระเบียบสังคมและมาตรการทางกฎหมายเป็นตัวกำกับพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามประเด็นการเคารพสิทธิผู้อื่นกลับมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเนื่องจากเป็นเรื่องของจิตสำนึกภายในและทัศนคติส่วนบุคคลที่ต้องอาศัยการขัดเกลาทางสังคมที่ซับซ้อนมากกว่าเพียงการทำตามหน้าที่พื้นฐาน สภาวะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามกรอบกฎหมายเป็นอย่างดีแต่ยังต้องได้รับการพัฒนาในมิติของความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อให้ความเป็นพลเมืองมีความสมบูรณ์ในทุกมิติตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนาธิป สีสสุโท (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทาง การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเสมอภาค ($\bar{X}=4.34$) ด้านอำนาจอธิปไตย ($\bar{X}=4.34$) ด้านสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X}=4.33$) และด้านการดรามภาพ ($\bar{X}=4.26$) ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมต วรรณบวร และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย (1) ด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=3.89$) (2) ด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.36$) และ (3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X}=3.46$) (4) ด้านกระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง ($\bar{X}=3.39$) และ (5) ด้านการยึดถือ ค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.38$) ตามลำดับ

ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการขัดเกลาทางการเมืองและการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในพื้นที่ดำเนินไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยไม่มีช่องว่างทางสังคมหรือสถานะทางเศรษฐกิจมาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของพลเมือง ซึ่งขัดกับสมมติฐานเบื้องต้นที่คาดการณ์ว่าความแตกต่างของบุคคลจะนำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังนั้น สรุปได้ว่ากลไกของเทศบาลสามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้มาตรฐานเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกิจ พรรัตนานุกุล (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตย์ ชูชัย และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของคณาจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม และรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามคณะ วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ โดยภาพรวม มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา ผ่านหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือสำคัญในการขัดเกลาพฤติกรรมพลเมืองช่วยให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง การประยุกต์ใช้เริ่มจากการสร้างทัศนคติเชิงบวกไปจนถึงการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมอันเป็นรากฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับความเป็นพลเมืองที่ปรากฏในผลการศึกษา สภาวะดังกล่าวสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างพุทธศาสตร์และรัฐศาสตร์ที่ช่วยยกระดับจิตสำนึกพลเมืองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา กุเวระไตรย์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ประยุกต์หลักพุทธธรรมหลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นเพื่อส่งเสริมบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) ด้านทาน (การให้) โดยสตรีในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีการประพฤติปฏิบัติในการเป็นผู้รู้จักให้ รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันเพื่อส่วนรวมอย่างเหมาะสม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน 2) ด้าน ปิยวาจา (การพูดจาอ่อนหวาน) สตรีมีการประพฤติปฏิบัติ โดยเป็นผู้ที่ใช้คำพูดในการสื่อสารด้วยถ้อยคำหรือวาจาที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนน้อม ถ่อมตน อ่อนหวาน น่าฟังที่ก่อให้เกิดความสามัคคี มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ โดยการพูดเป็นไปด้วยความเต็มใจ จริใจทั้งต่อหน้า และลับหลัง 3) ด้านอภิตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) สตรีมีการประพฤติปฏิบัติ โดยรู้จักและปฏิบัติตนในการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย หรือแรงใจ ช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่เกี่ยงงาน หรือเลื่องงาน 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตัวให้เหมาะสม) สตรีมีการประพฤติปฏิบัติ โดยต้องเป็นผู้ที่ครองตน วางตนให้มีความเหมาะสม ถูกกาลเทศะ ไม่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลังรู้จักการประพฤติปฏิบัติตนให้สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย และวางตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินนพวงศ์ วชิรญาณ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 นักการเมืองท้องถิ่นมีการบริจาคสิ่งของหรือให้ทานเพื่อประโยชน์ของประชาชน ใช้จ่ายอย่างสุภาพและเหมาะสมด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ด้วยความจริงใจ มีเหตุผล ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน บำบัดทุกข์ทุกข์บำรุงสุข ปฏิบัติงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับประชาชนความจริงใจมีสติเพื่อหาวิธีแก้ไข จัดการกับปัญหาต่าง ๆ สมำเสมอในการทำงานรับใช้ประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาพฤติกรรมและจิตใจ 1. ทาน การให้การแบ่งปัน โดยอาศัยการรู้จักแบ่งปันและเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2. ปิยวาจา การพูดดีต่อกันให้เกิดความสามัคคี เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยลดความเห็นแก่ตัวและเปิดใจกว้างในการรับฟังความเห็นที่แตกต่างด้วยถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติกัน 3. อุตถจริยา การช่วยเหลือกัน ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีในท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อกันย่อมนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และ 4. สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอภายใต้มาตรฐานจริยธรรมที่เท่าเทียมกัน ความเข้มแข็งจากหลักธรรมช่วยส่งผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองใน 3 ด้านหลักอย่างสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการที่พลเมืองมีวินัยใน 1. การเคารพกฎกติกา ของสังคมและข้อบังคับของเทศบาลนครนครราชสีมาอย่างเคร่งครัด นำไปสู่การตระหนักใน 2. การเคารพสิทธิผู้อื่น โดยไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิพื้นฐานของเพื่อนร่วมชุมชน และท้ายที่สุดจะหลอมรวมกลายเป็น และ 3. ความ

รับผิดชอบต่อสังคม ที่พึงมีส่วนร่วม เมื่อประชาชนใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชีวิตประจำวัน จะทำให้การปฏิบัติ ตามกฎกติกาไม่ใช้การบังคับแต่เป็นความเต็มใจ การเคารพสิทธิผู้อื่นจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากความเมตตา และปิยวาจา และความรับผิดชอบต่อสังคมจะกลายเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันที่เข้มแข็ง ส่งผลให้การ ปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นของเทศบาลนครนครราชสีมา มีความมั่นคง มีธรรมาภิบาล และประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนพื้นฐานของพุทธธรรมและวิถีประชาธิปไตย อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลควรจัดตั้ง ศูนย์ส่งเสริมสิทธิภาคพลเมือง เพื่อเป็นกลไกในการให้ความรู้เรื่องสิทธิพื้นฐาน และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในระดับท้องถิ่น

2) เทศบาลควรจัดกิจกรรม ชุมชนจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น ที่เน้นการเสียสละ และการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อเปลี่ยนจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว

3) เทศบาลควรพัฒนาระบบการสื่อสารดิจิทัลที่ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเข้าถึงคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพื่อส่งเสริมการตัดสินใจเลือกตั้งและการตรวจสอบกติกาของสังคมอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการรับฟังความเห็นต่างและการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย เพื่อเปลี่ยนจากความรู้ในตำราเป็นการฝึกปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

2) ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มประชาชนในแต่ละชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม

3) ควรใช้เทคโนโลยีหรือสื่อสมัยใหม่สร้างพื้นที่ให้ประชาชนสามารถร่วมตัดสินใจหรือเสนอแนะ ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ที่เน้นการสื่อสารอย่างจริงจังและทั่วถึงเท่าเทียมกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเคารพสิทธิผู้อื่นของประชาชน ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา

2) ควรทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา ในการประยุกต์ใช้กับชุมชนเมืองขนาดใหญ่ในระดับภูมิภาค

3) ควรทำการศึกษา การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนากระบวนการและ กิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ญาณิศา กุเวรไตรย์. (2566). บทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปกิจ พรรัตนานุกุล. (2564). ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนคร

ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรมต วรรณบวร และคณะ. (2560). ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 85-100.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

พระชินนุพงศ์ วชิรญาณโณ. (2567). การส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นใน

อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธนาธิป สีสสุทโธ. (2567). การประยุกต์หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทาง

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มงคลกิตติ์ ไหวหารเสาวภาคย์ และชลธิชา จิรภักพงศ์. (2568). *ความเป็นพลเมือง*. เข้าถึงได้จาก

<https://acd.mcu.ac.th/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=1648>. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2569.

เลิศพร อุดมพงษ์. (2557). *การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในระบอบ*

การเมืองแบบผู้แทน: ประสบการณ์อันยั่งยืนจากต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

อาทิตย์ ชูชัย และคณะ. (2564). บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของคณาจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 335-345.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.